

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ” 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності міжнародна економіка

за темою:

«Особливості розвитку єврорегіону «Нижній Дунай»»

Виконавець

студентка 4 курсу, 3 групи, факультету
міжнародна економіка

Макарова Є.В.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Козак Ю.Г.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

стор.

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	8
1.1. Сутність транскордонного співробітництва.....	8
1.2. Єврорегіон як основна форма транскордонного співробітництва.....	11
1.3. Європейський досвід транскордонного співробітництва.....	15
1.4. Методика оцінки ефективності функціонування єврорегіону.....	17
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОРЕГІОНІ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»	23
2.1. Характеристика єврорегіону «Нижній Дунай» як суб'єкту європейських інтеграційних процесів.....	23
2.2. Аналіз ефективності функціонування єврорегіону «Нижній Дунай» за умов транскордонного співробітництва.....	34
2.3. Оцінка можливості транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай»: невирішені проблеми.....	51
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В РАМКАХ ЄВРОРЕГІОНУ «НИЖНІЙ ДУНАЙ»	56
3.1. Концептуальні рекомендації щодо розвитку співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай».....	56
3.2. Підвищення ефективності спільного підприємництва у єврорегіоні «Нижній Дунай».....	63
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ	71
Список використаних джерел	76
Додатки	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Транскордонне співробітництво являє собою спільні дії місцевих органів влади та територіальними громадами прикордонних регіонів, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин у межах компетенції, визначеної законодавством. Транскордонне співробітництво сприяє рухові робочої сили, обміну технологіями, створенню прикордонної інфраструктури та розвитку торговельних відносин між суміжними державами.

Транскордонне співробітництво позитивно впливає на інтеграцію економік прикордонних територій і, як наслідок, економік сусідніх країн в цілому. Воно сприяє збалансованому та гармонізованому розвитку економік прикордонних регіонів, підвищує рівень зайнятості та дає можливість ефективній реалізації певних проектів.

Останнім часом області України приймають активну участь у створенні єврорегіонів та здійсненні транскордонного співробітництва із регіонами Республіки Білорусь, Республіки Молдова, Європейського Союзу та ін. З огляду на сучасне підвищення ролі транскордонних утворень в Європі та, зокрема, в Україні актуальним завданням є пошук шляхів підвищення ефективності та пошук нових форм здійснення транскордонного співробітництва.

Такого роду співробітництво в Україні здійснюється переважно у формі єврорегіонів, що сприймаються лише як інструменти європейської інтеграції країни, а не як інструменти розвитку периферійних територій за рахунок використання вигідного геоекономічного та геополітичного розташування областей. Саме тому сьогодні актуально знайти засіб переходу у такому співробітництві на якісно новий рівень, що включатиме, перш за все, економічне співробітництво у торговельній та фінансовій сферах.

Сьогодні треба починати із переосмислення ролі транскордонного співробітництва, правильного розуміння його сутності та переходити до

запозичення європейського досвіду використання єврорегіонів та нових форм здійснення єврорегіонального співробітництва – транскордонних кластерів.

Що стосується доцільності такого переосмислення ролі транскордонного співробітництва, то доцільно прорахувати вплив такого співробітництва, що здійснюється саме в економічній площині: у торговельній сфері (зовнішньоторговельний оборот, експорт, імпорт в рамках єврорегіональних утворень), у фінансовій площині (прямі іноземні інвестиції) та у питаннях з надання міжнародної технічної допомоги. Навчитися використовувати таке співробітництво для соціально-економічного розвитку регіонів-членів єврорегіону: будівництва прикордонної, транспортної та соціальної інфраструктури, утворення великих транскордонних кластерів у найрозвинутіших галузях економіки регіону – означає взяти правильний вектор у здійсненні регіональної політики. Тобто обрана тема дипломної роботи досить актуальна через підвищення ролі транскордонного співробітництва областей при тому, що досі існують негативні чинники розвитку такого співробітництва, що заважає використанню транскордонного співробітництва як інструменту економічного розвитку прикордонних регіонів.

Мета дипломної роботи полягає в аналізі розвитку транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай» та у пошуку шляхів підвищення ефективності транскордонного співробітництва в єврорегіоні «Нижній Дунай».

Завдання. Для досягнення поставленої мети в дипломі будуть розглянуті та вирішені наступні завдання:

- вивчення теоретичної бази транскордонного співробітництва та функціонування єврорегіонів;
- вивчення європейського досвіду функціонування єврорегіонів та розгляд деяких європейських програм підтримки транскордонного співробітництва;
- надання загальної характеристики єврорегіону «Нижній Дунай» як суб'єкту європейських інтеграційних процесів;

- аналіз ефективності функціонування єврорегіону «Нижній Дунай» та виявлення невирішених проблем, що заважають ефективній співпраці в рамках єврорегіону;
- надання на цій основі шляхів подолання визначених проблем та пропозицій щодо вдосконалення транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай».

Об’єкт дослідження. Об’єктом дослідження виступає єврорегіон «Нижній Дунай» та його діяльність у сфері транскордонного співробітництва із сусідніми територіями Румунії та Республіки Молдова.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є транскордонні відносини між Одеським регіоном та регіонами Румунії та Республіки Молдова.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складають наукові положення сучасної економічної теорії, праці вітчизняних та закордонних вчених з питань транскордонного співробітництва. В роботі використані методи логічного та емпіричного пізнання, статистичний аналіз, методи синтезу, порівняння, дедуктивної аргументації, при викладенні вивченого та напрацьованого матеріалу застосований системний підхід.

Інформаційна база дослідження. Транскордонне співробітництво є об’єктом дослідження багатьох вітчизняних та закордонних вчених. Основою роботи є наукові публікації наступних вчених: Мікули Н.А., Топчієва О.Г., Корольчука Л. В., Шиліка Л. В., Терещенко Т. В. , Волошина В. І., Засадко В. В., Студеннікова І. та інших авторів.

Велика кількість наукових публікацій досліджень стану та форм здійснення транскордонного співробітництва, що існують сьогодні, не розкривають систематизованого переліку проблем розвитку транскордонного співробітництва і, як наслідок, не містять необхідного послідовного плану їх вирішення. Також не розроблено стратегії підвищення ефективності транскордонного співробітництва за рахунок використання більш сучасних форм його здійснення та нарощенні обсягів економічного співробітництва в рамках транскордонних утворень.

ВИСНОВКИ

Транскордонне співробітництво як елемент державної політики, сьогодні займає надзвичайно важливе місце як у системі пріоритетів соціально-економічного розвитку, так і в напрямі європейської інтеграції України. Транскордонне співробітництво спрямоване на подолання негативних аспектів існування кордонів та наслідків, які виникли на прикордонних територіях через їх розташування на національних окраїнах держав і має на меті покращення умов життя населення, а також поступове згладжування нерівномірності у соціально-економічному розвитку окремих територіально-адміністративних одиниць на благо їх населення і держав у цілому.

Основною організаційною формою транскордонного співробітництва є єврорегіони. На даний час у країнах Західної, Центральної та Східної Європи їх утворено понад 150. В Україні таких інтеграційних об'єднань на даний момент 10.

Транскордонне співробітництво в Одеській області здійснюється здебільшого із прикордонними регіонами Румунії та Республіки Молдова в рамках єврорегіону «Нижній Дунай», який був створений 14 серпня 1998 року. До складу єврорегіону «Нижній Дунай» входять Одеська область України, повіти Галац, Тульча, Бреїла Румунії та райони Кагул та Кантемір Республіки Молдови.

Створення єврорегіону «Нижній Дунай» мало на меті вирішення наступних завдань: досягнення гармонійного і збалансованого розвитку економіки; вирішення низки питань і проблем у сфері охорони навколишнього середовища; забезпечення відповідного рівня зайнятості і соціального захисту населення; створення умов для підвищення рівня і якості життя в наших регіонах; здійснення кроків з інтеграції транспортної інфраструктури прикордонних регіонів в єдину мережу європейських транспортних коридорів та ін.

У нашій дипломній роботі ми узагальнили усі запропоновані методики оцінки транскордонного співробітництва та оцінили діяльність єврорегіону «Нижній Дунай» в рамках реалізації деяких найважливіших проектів, надали аналіз зовнішньоекономічних зв'язків між регіонами, що входять в єврорегіон «Нижній

Дунай», а також виявили найбільш сприятливі галузі економіки кожного регіону. Ми оцінили кількість прямих іноземних інвестицій в Одеську область, що входить до єврорегіону «Нижній Дунай» та розробили SWOT-аналіз для виявлення чинників, що стримують розвиток транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай».

Формування єврорегіону «Нижній Дунай» створило нові можливості для розширення співробітництва у різних галузях між прикордонними регіонами Республіки Молдова, Румунії та України. В рамках транскордонного співробітництва в єврорегіоні «Нижній Дунай» створюються, розглядаються та реалізуються проекти в соціальній, економічній, екологічній та інших сферах. Діяльність єврорегіону дозволяє залучити досить значні кошти міжнародної технічної допомоги.

Співробітництво країн-учасниць єврорегіону «Нижній Дунай» відбувається загалом в політичній площині. Обсяги зовнішньої торгівлі та іноземного інвестування Одеської області з повітами Молдови та Румунії становлять незначну частку у зовнішньоторговельного обороті області, хоча і мають тенденцію до зростання. У межах єврорегіону «Нижній Дунай» Одеська область у сфері економічного розвитку та торгівлі більше співпрацює з Республікою Молдова, своїм найближчим сусідом і менше з Румунією. Це може бути зв'язано з тим, що Одеська область не має наземного кордону з Румунією. В загалі, Румунія та Республіка Молдова, виходячи з проведеного аналізу, не є основними партнерами Одеської області.

Щодо перспективних галузей економіки, то велику роль в економіці єврорегіону відіграє сільське господарство. Наявність великих водних ресурсів стимулює розвиток рибальства. У промисловості важливу роль відіграють галузі, пов'язані із використанням сільськогосподарської сировини: текстильна та харчова, хімічна промисловість, суднобудування, будівництво та металургія. У сфері послуг найбільшого значення набув транспорт.

В загалі слід відзначити незначну ефективність взаємодії серед регіонів-учасників єврорегіону. Це може бути спричинене тим, що транскордонне

співробітництво здійснюється переважно в культурній сфері та у сфері захисту навколишнього середовища, значним занепадом прикордонної інфраструктури та слабкими зовнішньоекономічними зв'язками з учасниками єврорегіону «Нижній Дунай». Наявність великої кількості стримуючих чинників та проблем розвитку такого співробітництва значно знижує ефективність здійснення транскордонного співробітництва.

Для подолання негативних чинників розвитку транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай», що виявились в процесі дослідження, ми запропонували наступне:

- а) сприяти залученню прямих іноземних інвестицій, проводити спільні заходи (ярмарки, конференції) для інформування світової бізнес-спільноти про наявні в єврорегіоні «Нижній Дунай» інвестиційні проекти;
- б) сприяти виробництву експортоорієнтованої, орієнтованої на ринки суміжних країн, та імпортозамінної продукції в Одеській області шляхом створення умов для розвитку бізнесу в регіоні за допомогою зон пріоритетного розвитку;
- в) гармонізувати українське законодавство із правом Європейського Союзу. Це цілком відповідає інтересам Румунії як члена ЄС, Республіки Молдова, що історично має тісні зв'язки із Румунією, та України, що прагне до вступу до Співтовариства;
- г) необхідно налагодити тісний дипломатичний діалог між офіційним Києвом та Кишиневом і Києвом та Бухарестом щодо вирішення територіальних спорів;
- д) Одеська влада повинна сприяти виходу регіональних виробників на ринки Румунії та Молдови.

Такі кроки у реформуванні здійснення міжнародного співробітництва в економічній та політичній сферах сприятимуть посиленню зв'язків між учасниками єврорегіону «Нижній Дунай» і створять спільні умови та інтереси щодо здійснення та розвитку транскордонного співробітництва між трьома країнами.

Важливим моментом для розвитку єврорегіону «Нижній Дунай» є активізація в його рамках транскордонного співробітництва. Тому ми запропонували надати рекомендації щодо розвитку співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай»

за наступними напрямками: пошук оптимальних варіантів змін в організаційній структурі та діяльності єврорегіону «Нижній Дунай», покращення транскордонної інфраструктури та пошук альтернативних, більш сучасних форм здійснення транскордонного співробітництва.

Перший напрям являє поступові та послідовні зміни у процесі здійснення транскордонного співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай», що полягають у реформуванні організаційної структури та розширенні функцій комісій зі сфер діяльності. Також ми запропонували створення спеціального органу, який сприяв би залученню в економіку регіонів-членів єврорегіону прямих іноземних інвестицій, пошуком можливих інвестиційних проектів та інвестуванням спільних українсько-румунсько-молдавських коштів.

Другий напрям - це покращення транскордонної інфраструктури. Першочерговим завданням повинно стати відновлення попередніх обсягів роботи Дунайських портів Одещини - Ренійського, Ізмаїльського, Усть-Дунайського.

Третій напрям полягає у пошуку нових, більш сучасних форм здійснення транскордонного співробітництва. Такою формою є діяльність транскордонних кластерів в туристичному, аграрно-промисловому та транспортно-логістичному секторах економіки. Ми запропонували створити кластери у наступних сферах:

- сільське господарство (утворення аграрно-промислового кластеру на базі підприємств Одеської області, повітів Галац, Тульча та Бреїла Румунії та районів Кантемір та Кагул Республіки Молдова);
- транспорт (утворення транспортно-логістичного кластеру на базі Одеської області та повітів Галац і Тульча Румунії);
- туризм (створення кластерів у галузі зеленого туризму в басейні Дунаю та рекреаційного туризму на узбережжі Чорного моря).

Створення транскордонних кластерів надасть наступні переваги для єврорегіону «Нижній Дунай»: регіональні інноваційно-промислові кластери мають в своїй основі стійку систему розповсюдження нових технологій, знань, продукції, що сформувалася, так звану технологічну мережу, яка спирається на спільну наукову базу; підприємства кластеру мають додаткові конкурентні переваги за рахунок

можливості здійснювати внутрішню спеціалізацію і стандартизацію, мінімізувати витрати на впровадженні інновацій; забезпечать малим фірмам високий ступінь спеціалізації при обслуговуванні конкретної підприємницької ніши, оскільки при цьому полегшується доступ до капіталу промислового підприємства, а також активно відбувається обмін ідеями і передача знань від фахівців до підприємців.

Крім того, слід відзначити, що у багатьох країнах світу продемонструвала позитивні соціально-економічні та інноваційні результати діяльність спільних підприємств. Таким чином, створення спільних, злиття та у деяких випадках поглинання існуючих суб'єктів підприємницької діяльності сприятиме активізації транскордонного співробітництва. Для підвищення ефективності спільного підприємництва в єврорегіоні «Нижній Дунай» нами були запропоновані наступні напрями:

1. Визначення пріоритетних сфер діяльності, доступ до яких відкритий для іноземного капіталу.
2. Створення сприятливого інвестиційного клімату і наявність системи її моніторингу.
3. Спрощення процедури реєстрації та перереєстрації підприємств.
4. Фінансування, кредитування і стимулювання виробництва експортної продукції.
5. Створення цілісної системи економічного стимулювання розвитку СП. Зокрема, за допомогою установи вільних економічних зон.
6. Створення інституційної структури страхування іноземних інвестицій від політичних і комерційних ризиків.
7. Розробка і реалізація механізму підтримки іноземних інвесторів, здійснюваної в адміністративній та інформаційній формах.
8. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями.

Реалізація вище зазначених заходів дозволить активізувати насамперед економічні стосунки України, Румунії та Республіки Молдова в процесі їх співробітництва в рамках єврорегіону «Нижній Дунай».

Список використаних джерел

1. Агентство транскордонного співробітництва «Євро регіон «Нижній Дунай» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://euroregionagency.od.ua/about>
2. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
3. Департамент «Агентство з питань інвестицій та розвитку» Одеської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dair.odessa.gov.ua/zovnshnoekonomchna-dyalnst1/vroregion-nizhnj-dunaj/>
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Ethno-demographic Structure of Romania - The Ethnocultural Diversity Resource Center. Retrieved January 2, 2011.
6. Євро регіони як інноваційна форма розвитку транскордонного співробітництва України / В. І. Волошин, В. В. Засадко, Н. А. Мікула [та ін.]. – Львів : Арал, 2013. – 154 с.-с.45-51
7. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України», 23 березня 2000 року № 1602-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>
8. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24.06.2004р. №1861-IV.
9. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: навчальний посібник / О.А. Єрмакова, Ю.Г. Козак – Одеса, 2013. – 332 с.
10. Коваленко С. І. ЄВРО РЕГІОН «НИЖНІЙ ДУНАЙ»: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОЇ КООПЕРАЦІЇ / Сергій Іванович Коваленко. – 2011.
11. "Consiliul Județului Galați" County administration webpage in Romanian [Electronic resource] – Access: <http://www.cjgalati.ro/intro/>

- 12.Корольчук Л. В. Активізація транскордонного співробітництва регіонів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л. В. Корольчук ; Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень. – Луцьк, 2008. – 203с.
- 13.Максименко С. На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів / С. Максименко, І. Студенніков. – Київ: Логос, 2009.
- 14.Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи : [монографія] / Н. Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – С. 13.
- 15.Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.-с.11-12,15, с.199, с.212-213, с. 213-265
- 16.Мікула Н. А. Посібник «Транскордонне співробітництво» / Н. А. Мікула, В. В. Толкованов. – Київ: Крамар, 2011. – 259 с. – с.27, с.155
- 17.Мікула Н.А. Пріоритети та механізми міжрегіональної та транскордонної співпраці для реалізації потенціалу розвитку, нагромадженого при підготовці та проведенні Євро–2012 : [аналітична записка] [Електронний ресурс] / Н. А. Мікула // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/982/>
- 18.Мікула Н.А. Стратегія формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів / Н.А.Мікула // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів: Збірник наукових праць. Вип.3 (71) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; Редкол.: Відп. ред. Є.І.Бойко. - Львів, 2008. - С.129-141
- 19.Mochnaczewski P. Cele i zadania wsp pracy transgranicznej i mi dzyregionalnej ze szczeg lnymuwzgl dnieniem wschodnich s siad w Polski. W: Regiony, euroregiony, rozw j regionalny. Red. M. Batowski, seria "Euroregion Bug" T. IV. Norbertinum, Lublin. 1996
- 20.Офіційний веб-портал Одеської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:<http://oda.odessa.gov.ua/>
- 21.Офіційний веб-сайт Одеської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://oda.odessa.gov.ua/>

- 22.Официальный сайт администарации района Кагул [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://consiliulraional.cahul.md/>
- 23.Пассаж. Одесский городской портал [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
http://www.odessapassage.com/passage/magazine_details.aspx?lang=rus&id=3476
- 24.Прес–служба Міністра економіки України. Інтеграція України в Європейський Союз є важливою мотивацією підвищення конкурентоспроможності національної економіки [Електронний ресурс] / Прес–служба Міністра економіки України. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=1065.
- 25.Primaria Municipilui Tulcea [Electronic resource] – Access: <http://www.primaria-tulcea.ro/>
- 26.Проект «Залучення громадян у визначенні пріоритетів, розробки і реалізації політики місцевого розвитку (SolveNet)». [Електронний ресурс] / Проект – Режим доступу до ресурсу: http://solvenet.org/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/12_BROSURA_PROIECT_UCR_PRINT.PDF
- 27.Проект «Развитие трансграничного сотрудничества в сфере комплексного управления водными ресурсами в Еврорегионе «Нижний Дунай» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.crs.org.ua/data/buklet_iwm_1.pdf
- 28.Raionul Cantemir». Ministerul administrației publice locale [Electronic resource] – Access: <http://www.mapl.gov.md/regionview.php?=ro&midc=60&idc=49#top>
- 29.Регіональна політика та механізми її реалізації / За ред. М. І. Долішнього.– К.: Наук. думка, 2003.– 504 с.
- 30.Студенніков І. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <http://soskin.info/ea.php?pokazold=20050111&n=1-2&y>
- 31.Сухий Т.А. Розвиток транскордонного співробітництва України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=8946>

- 32.Таврійське об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://invest-tavria.com/ru/catalog/agentstvo-transgranichnogo-sotrudnichestva-evroregion-nizhnij-dunaj.html>
33. Терещенко Т. В. Методичні підходи до оцінки результатів транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України / Т. В. Терещенко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2006. - № 6. - С. 406 – 409.
- 34.Топчієв О.Г., Платонова Л.П., Шашеро А.М., Тодоров В.І. Українське Придунав'я: проблеми і перспективи розвитку у контексті міжнародного співробітництва // Вісник Одеського національного університету. - Т.8. - Вип.11. - Екологія. 2003. - С. 18-28.
- 35.Україна - Європейський Союз в деталях. –№ 3. –2010. –жовт. –16 с.)
- 36.Чернышов С. А. Проблемы создания воместных предприятий в Украине / С. А. Чернышов. – 2011.
- 37.Шевченко-Перепьолкіна Р. І. Активізація форм та методів транскордонного співробітництва в рамках євроінтеграції [Електронний ресурс] / Р. І. Шевченко-Перепьолкіна – Режим доступу до ресурсу: <http://fei.idgu.edu.ua/conference/dokl/d56.html>.
- 38.Шилепницький П. І. Розвиток транскордонного співробітництва як передумова європейської інтеграції України. // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007р. – №6 – ст.47-52.
- 39.Шилік Л. В. Методика оцінки транскордонного співробітництва регіонів на локальному рівні / Л. В. Шилік // Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України : Зб. наук. пр. за матеріалами міжнарод. конференції (м.Ужгород, 24-25 травня 2007 р.) / Закарпатський держ. ун-т. Навчально-науковий ін-т філософії та євроінтеграційних досліджень : голова редкол.: Ф.Г. Ващук - Ужгород : Ліра, 2007. – С. 302 – 306.
- 40.Школа І.М., Короб Б.М. Методичні підходи до оцінки транскордонного співробітництва // Збірник наукових праць. Економічні науки. – 2010.- №6